

Artur Bladé i Desumvila, 1907-1995

Escriptor de l'Ebre català, cronista de l'exili

Textos de l'exposició

Artur Bladé i Desumvila, 1907-1995

Escriptor de l'Ebre català, cronista de l'exili

Artur Bladé, ahir, avui i sempre

Artur Bladé i Desumvila va conrear la narrativa i l'assaig i va fer incursions en la poesia i el periodisme. Personalitat autodidacta de les nostres lletres, republicà i catalanista, es va exiliar al final de la guerra civil a França (1939-1942) i a Mèxic (1942-1961), on va elaborar literàriament els records de la guerra i de l'exili, les converses mantingudes amb Pompeu Fabra, Antoni Rovira i Virgili i Francesc Pujols, així com la vida al seu poble i la comarca natal, la Ribera d'Ebre; tot això va formar un tríptic literari, històric i sentimental d'una quinzena de llibres que ja són tota una referència en el memorialisme català del segle xx, al costat de les grans obres de Pla, Gaziol o Sagarra. Al seu retorn a Catalunya, el 1961, va col·laborar activament en el redreçament cultural i lingüístic del país. Va publicar diversos volums d'història, va escriure -àmpliament en la premsa catalana (Avui, Tele-Estel, Serra d'Or...) i va iniciar una llarga sèrie de dietaris, anomenats Viure a Tarragona, que abasta la crònica dels deu últims anys del franquisme i els primers de la transició. Excepte els llibres publicats a Mèxic, el 1944 i el 1953, la resta de la seva obra (una trentena de llibres) ha estat publicada a Barcelona, a través de l'editorial Selecta (1958) i, sobretot, per Pòrtic, Dalmau Editors, Curial Edicions i Columna Tresmall, en les dècades de 1960 i 1970; per la qual cosa, la major part es troba exhaurida i dispersa. Actualment, Cossetània Edicions ha encetat la publicació de la seva Obra completa, la qual s'ha estructurat en onze volums.

Les seves obres foren premiades en els Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats a l'exili durant una colla d'anys. Entre altres, ha rebut els reconeixements següents: Concepció Rabell, a l'Havana i a Mendoza; Premi de Cultura Catalana, a París; Premi del Centenari del Mestre Fabra, a Zuric; Premi Copa Artística, a Buenos Aires; Premi Rovira i Virgili d'Òmnium Cultural, i Premi Joventut, de reportatges, a Tortosa. D'altra banda, D'altra banda, Artur Bladé fou president d'honor del Premi d'Assaig del CERE des de la seva fundació (1983) fins al dia del seu decés, membre del Patronat de l'Institut d'Estudis Tarraconenses i soci d'honor d'Òmnium Cultural de Tarragona, així com fill il·lustre d'aquesta ciutat. La Generalitat de Catalunya li atorgà la Creu de Sant Jordi per recompensar-li la seva obra literària i patriòtica. A més a més, el CERE creà el premi d'assaig biennal que porta el seu nom, la vila de Flix donà el nom d'Artur Bladé i Desumvila a la biblioteca municipal, Móra d'Ebre ha donat el seu nom a un carrer de la vila i Benissanet a un centre cultural, seu de l'Associació Cultural Artur Bladé i Desumvila, que es creà el 2003 al poble natal de l'escriptor i que cada any celebra una jornada cultural amb el seu nom. Altres entitats riberenques, com són el CERE i La Riuada, també li han dedicat diversos actes d'homenatge i publicacions.

La família i el poble

1907-1927

«La casa de Benissanet on jo vaig néixer, ja no existeix. Estava al carrer de Bonaire número 7 i va ser destruïda per una bomba durant la guerra incivil. La casa era dels meus avis materns, el senyor Enric Desumvila Font i la senyora Josepa Oriol Fortuño [...]. Era una casa que es pot considerar gran (planta baixa, entresòl, pis i golfes). Acarada al sol, tenia un corral espaiós que donava al carrer Nou (a "darrere del molí", que també en deien). [...] A finals del segle passat [el XIX] havia estat un cafè.»

Artur Bladé i Desumvila, Les primeres descobertes

«El Petit Cafè del meu avi (ell va ser, en efecte, el cafeter) tenia enllumenat de gas (que es feia al corral en una caldera), la qual cosa va ser sensacional en una època [el 1895] en què allò que abundava eren els llums d'oli. Uns bancs de fusta adossats a les parets estalviaven moltes cadires. [...] El Petit Cafè va plegar quan el meu avi, al cap de poc temps, fou designat secretari de l'Ajuntament. Més tard ho va ser també del Jutjat. L'home coneixia les lleis [...] i conservava molts llibres. Gran lector, rebia cada dia el diari i de llegir no se'n cansava mai. Va ser una passió que m'encomanà.»

Artur Bladé i Desumvila, Les primeres descobertes

«La descoberta de la golfa vaig fer-la en companyia de l'àvia Pepa un dia que plovia. [...] Corprès, vaig mirar el meu entorn i tot m'encisà. Em trobava voltat de meravelles: cadires desfonades, espills trencats, caixes velles —algunes amb llibres—, gerres ventrudes i altres objectes indefinibles. [...] Se'm desvetllà, impetuós, el sentiment de la propietat (tot allò era meu) i d'aquesta hora ençà, mentre vaig ser infant, el dia que no podia jugar a la golfa em feia sentir desgraciat. [...] Així vaig descobrir també l'existència d'un estat d'ànim, inefable aleshores, i que anomeno la solitud contenta, la joia d'estar sol i, alhora, acompanyat de presències invisibles, de veus que només jo podia escoltar, de visions més amables que la realitat...»

Artur Bladé i Desumvila, Les primeres descobertes

Activisme cultural i polític. Móra d'Ebre i Gandesa 1928-1931

«Martí Rouret i Callol era fill de l'Escala (Empordà), on havia nascut l'any 1902, [...] i era l'ànima, a Móra d'Ebre, d'un quinzenal, *La Riuada*, que jo també vaig contribuir a fundar i on vaig col·laborar des del primer número. Amb altres amics de la mateixa corda vam organitzar campanyes culturals i, entre aquestes, la que culminà amb l'erecció del monument [...] al gran escultor Julio Antonio, fill de Móra d'Ebre.»

Artur Bladé i Desumvila, *L'exiliada*

«L'any 1930, en caure la dictadura del general Primo de Rivera, hi hagué un desvetllament polític —al qual contribuïrem— a tots els pobles de la comarca. Es constituí una mena de federació que s'adherí al partit Esquerra Republicana de Catalunya, constituït a principis del 1931, Martí Rouret fundà i dirigí *L'ideal de l'Ebre*, quinzenal portaveu del nostre partit a les comarques Ribera d'Ebre i Terra Alta.»

Artur Bladé i Desumvila, *L'exiliada*

«La situació política d'aquell temps a Catalunya pot servir per comprendre també per què el catalanisme del director d'*El Llamp* (Gandesa 1921-1933), Manuel Bardí, i del seu principal col·laborador, Josep Fornós, tingués l'ardidesa d'inscriure sota la capçalera del periòdic aquesta professió de fe: "Portaveu nacionalista de Gandesa i sa comarca". Allí vaig començar-hi a escriure des de 1924 fins a poc després de la caiguda de la dictadura, 1930.»

Artur Bladé i Desumvila, *Alhora. Fulls de Gandesa* (any II, gener 1984)

La República. Benissanet, Móra i Tortosa 1931-1936

«A Móra d'Ebre, el grup que fèiem *La Riuada*, que ja érem coneguts com a catalanistes, ens vam declarar republicans i sota aquest doble signe, encara arriscat, vam començar una campanya de propaganda per aquells pobles de la Ribera i la Terra Alta, en alguns dels quals van constituir-se agrupacions instal·lades, generalment, en cafès que tenien una significació liberal —els "cafès dels pobles", en un mot.»

Artur Bladé i Desumvila, *El meu Rovira i Virgili*

«Tot seguit vam organitzar una mena de federació d'aquelles agrupacions amb la idea d'afiliar-les a l'única esquerra republicana existent aleshores, que era la de Rovira i Virgili, però la ventada política i el fervor patriòtic suscitats pel retorn a la terra de Francesc Macià, aureolat d'heroïsmes i llegendes, se'ns emportà, com a tants d'altres, i fou a l'Esquerra Republicana de Catalunya que ens vam adherir gairebé a l'endemà mateix de constituir-se, el març de 1931 a Sants.»

Artur Bladé i Desumvila, *El meu Rovira i Virgili*

«Jo, aleshores [1932-1933], treballava —modest funcionari— a la Recaptació de Contribucions de la ciutat de Tortosa. Aqueixa feina (de la qual depèn, com sap tothom, l'estabilitat de l'Estat) havia sofert un col·lapse. Ningú no pagava, i quan els contribuents no paguen, els perceptors descansen. La circumstància deixava lleures propicis a la divagació i —tractant-se d'un lletraferit— a portar al paper les vivències d'unes hores que s'adveraven greus des de qualsevol punt de mira.»

Artur Bladé i Desumvila, *L'exiliada*

La guerra civil. Barcelona (Generalitat), Montserrat i coll d'Ares 1936-1939

«L'any 1936, en constituir-se el primer "govern de guerra" de la Generalitat, Martí Rouret fou nomenat, pel president Companys, conseller de Sanitat i Assistència Social. L'endemà mateix m'envià un telegrama a Tortosa en què em demanava d'anar-lo a veure a la Conselleria tan aviat com pogués. Vaig anar-hi: volia que li fes de secretari. A desgrat de tenir consciència de les meves limitacions, vaig acceptar. Sabia que ell, més que no pas en la meva competència, confiava en la meua lleialtat. I és per això que no m'era possible de refusar.»

Artur Bladé i Desumvila, *L'exiliada*

«Amb l'amic Terré [de Móra d'Ebre], durant la guerra, vaig viure hores d'una gran diversitat, perilloses algunes (com les passades dintre el palau de la Generalitat, encerclat pels anarquistes, durant els fets de maig del 1937), pintoresques d'altres (com quan corríem, en un petit DKW, per terres lleidatanes en cerca de queviures).»

Artur Bladé i Desumvila, *L'exiliada*

«Jo vaig deixar el meu lloc a la sotssecretaria de la Presidència de la Generalitat quan, durant la primavera de 1938, fou mobilitzada la meua lleva. Pel fet de tenir el títol de practicant de medicina, vaig ser destinat al cos de sanitat militar, de primer en un hospital de sang de Manresa, després a l'hospital instal·lat a Montserrat i, finalment, després de la batalla de l'Ebre, quan la guerra —per

nosaltres— ja era perduda, en un hospital improvisat del Balneari d'Aigua de Ribes, a quatre passes, per dir-ho així, de la frontera amb França.»

Artur Bladé i Desumvila, *De l'exili a Mèxic*

«Avui (8 de febrer) he passat la frontera pel coll d'Ares. Encara sóc al cim del coll. En compliment de certes obligacions (imposades voluntàriament) he trepitjat, en el transcurs del dia, la ratlla invisible on comença l'expatriació. Res no ho indica. Ni la terra ni el cel, que són iguals. Però el fet és cert. I ple de conseqüències...»

Artur Bladé i Desumvila, *L'exiliada*

Primer exili. Arles de Tec, Perpinyà, París i Montpeller 1939-1942

«Penso que l'èxode ja ha acabat. Ahir no van arribar nous ferits a les barraques d'Arles. En canvi, molts dels refugiats, sense mals visibles, que arribaren de primer a l'estació, han estat conduïts en un nou camp de concentració arlesenc instal·lat al terreny del futbol. I en aquest terreny no hi ha barraques ni cap llei d'aixopluc. Durant la nit passada han mort gairebé al mateix temps dos ferits. Dos d'altres han ocupat immediatament els llocs buits sobre la palla. Els morts eren d'allò més joves, de la lleva del Biberó, probablement.»

Artur Bladé i Desumvila, *L'exiliada*

«Després de fer una mossada al bar de l'estació, i un cop dalt del tren que ens porta a Perpinyà, Martí Rouret m'explica que les coses, en aquesta ciutat, han empitjorat per a nosaltres. L'afluència de refugiats (molts escàpols dels camps de concentració, sobretot del d'Argelers), irrita les ja prou susceptibles autoritats franceses, les quals han donat ordres a la policia i als gendarmes perquè engarjolin tots els indocumentats.»

Artur Bladé i Desumvila, *L'exiliada*

«—Vós —digué el bon metge [el doctor Solé i Pla, a Perpinyà]— igual que jo i milers d'altres, som com els supervivents d'un gran naufragi que encara lluiten contra el mal temps. Deixem de banda les causes, i les culpes, i sapiguem mirar la realitat de cara a cara com els antics afrontaven el destí. Mentre serem vivents, la història continuarà per a nosaltres. Penseu que això d'ara, ací i allà, passarà, com tot passa, i que l'adversitat ens farà forts. Vós retrobareu els vostres, vindran temps millors i l'època actual semblarà només un malson. Penseu també que, a la curta o a la llarga, se'ns farà justícia. No hem estat tan bons com els nostres ideals, però tampoc tan dolents com diuen alguns.»

Artur Bladé i Desumvila, *L'exiliada*

«Cada dia plou, una hora o altra. Me'n defenso amb la gavadina i el meu barret de pastor protestant. No deixo de pensar (no he deixat de pensar-hi cap dia i ja és com una idea fixa) en la dona i el fill. Però no tinc corada de res dolent i sé que un dia o altre els retrobaré. [...] una carta d'Antoni Terré, tirada a Niça. Juntament amb la carta, he trobat una postal (amb segell "matat" a Barcelona) de la meva dona. Només diu (en castellà, naturalment) que tots estan bé i que es pensa que ens podem tornar a veure aviat.»

Artur Bladé i Desumvila, *L'exiliada*

«La Résidence des Intellectuels Catalans de Montpeller, obra de la Fundació Ramon Llull que el president Companys constituí a París amb cabals salvats del naufragi, [...] avalada pels felibres occitans, [...] arribà a acollir, durant els seus tres anys de vida, vora un miler de catalans (molts escàpols dels camps de concentració) i era regida per un Patronat que presidí un temps Mestre Fabra i fou administrada per un altre gran patrici: Manuel Alcàntara i Gusart. [...] A Montpeller, per als exiliats, es va fer una certesa que, tot i tenir un petit subsidi (deu francs per cap), es podia morir de renda, com va dir Francesc Pujols, que fou un dels residents.»

Artur Bladé i Desumvila, *De l'exili a Mèxic*

Segon exili. Mèxic 1942-1961

Viatge momentani a l'esperança (Catalunya, 1956)

«Durant els primers mesos de l'exili (és a dir, fins a l'inici, el 3 de setembre de 1939, del que havia de ser la Segona Gran Guerra), es van pagar, amb diners del SERE [Servicio de Evacuación de Refugiados Españoles], tres importants expedicions de refugiats a Mèxic. [...] Els tràmits, prop del consolat general de Mèxic a França, que tenia les oficines a Marsella, van ser llargs i angoixosos. Terré va fer intervenir també el seu convilatà [de Móra d'Ebre] Ramon Nogués i Biset, el qual, pels seus càrrecs durant la República, era un personatge influent.»

Artur Bladé i Desumvila, *De l'exili a Mèxic*

«Quan el *Maréchal Lyautey*, aquell 8 de setembre de 1942, un dimarts, llevà amarres [a Marsella], feia, exactament, tres anys i set mesos que jo havia entrat al país que ara deixava. [...] En aquell viatge nostre anava ple. Portava més de vuit-cents passatgers. [...] Un cop sobrepassat el cap de Creus, el capità va disposar —i li ho vam agrair— que el *Maréchal Lyautey* passés tan a prop de la

costa com era possible. [...] Quan es van començar a albirar les torres de la Sagrada Família, algú, amb la veu una mica trencada, començà a cantar *L'emigrant*. Era inevitable. Tots, l'un rere l'altre, al llarg d'aquella barana, vam fer cor, amb llàgrimes als ulls.»

Artur Bladé i Desumvila, *De l'exili a Mèxic*

«A Mèxic vaig fer diverses coses: agent de comerç, secretari d'una bruixa cartomanciera i quiromàntica, oficinista i, per fi, periodista. Vaig començar de corrector de proves al *Journal Français du Mexique*, que feien els francesos, i de redactor del diari *Última Hora*. Vaig conèixer molts intel·lectuals, d'allí i d'arreu del món, vaig relacionar-me amb la majoria d'escriptors catalans, exiliats com jo, i vaig col·laborar a les revistes que feien: *La Nostra Revista*, *Pont Blau*, *Xaloc*, etc.

Artur Bladé i Desumvila, entrevista de X. Garcia a A. Bladé, *Serra d'Or* (agost 1986)

«L'any 1956, quan ja en feia catorze que era a Mèxic, vaig fer un viatge a la nostra terra. Diré de seguida que fou un viatge d'anar i tornar. [...] l'anhel de retornar a la nostra terra esdevingué una obsessió. [...] Però [els emigrats] s'adonen [...] que el passat no és mai mort d'una manera absoluta mentre hom se'n recorda. [...] La nit del meu primer retorn al clos natal em va fer comprendre que la desesperança no és una actitud vital [...] i que calia sobrepassar-la per dalt, com la claror de l'alba sobrepassa la foscor nocturna.»

Artur Bladé i Desumvila, *Viatge a l'esperança*

Retorn a Catalunya. Benissanet i Tarragona 1961-1986

«El cert és que ara [1966] constato amb recança que tret dels esdeveniments familiars més importants no recordo gairebé res del que ha passat —i m'ha passat— durant els cinc anys [1961-1966] escolats des del meu retorn en aquesta terra que és la meva. La meva memòria, un temps excel·lent, s'ha anat afeblint, sobretot la del “no-fa-gaire”; l'altra, en canvi, la del “ja-fa-molts-anys”, i més que més la de la noiesa, resta vivaç. Allò que principalment recordo d'aquests darrers temps no són felicitats, sinó més aviat tristeses, imatges del que resta d'una època que se'n va i que mor, ella també, amb els qui la van viure.»

Artur Bladé i Desumvila, *Viure a Tarragona. Fulls d'un dietari 1966-1969*

«A mitjans de la dècada dels seixanta, Bladé s'incorpora plenament al món cultural i literari català, amb la seva participació activa en les campanyes en favor de la llengua a les comarques tarragonines (creació d'Òmnium Cultural, centenari del naixement de Fabra, record de Rovira i Virgili, etc.) i amb la publicació dels seus llibres a les editorials Dalmau i Pòrtic, que el porten a fer múltiples conferències i a reprendre col·laboracions a la premsa.»

Artur Bladé i Desumvila, entrevista de X. Garcia a A. Bladé, *Serra d'Or* (agost 1986)

«El clos natal de Benissanet em fa reviure la meva noiesa i els treballs i els dies en un poble i una terra que sempre m'han parlat al cor. Em plauen també les humils tasques agrícoles amb què m'entretinc (regar uns quants arbres, sulfatar els parrals, tallar branques seques, treure les herbes del caminal, etc.) quan em canso de llegir o d'escriure. Bado amb el pas dels núvols —sempre canviant—, les postes de sol, el vol de les orenetes (cada vegada n'hi ha menys) i el trescar dels pardals. Jo sóc, per la nissaga, un híbrid de pagès i de petit burgès; i, per les circumstàncies, de vilatà i de ciutadà.»

Artur Bladé i Desumvila, *Viure a Tarragona. Fulls d'un dietari 1970-1971*

«La gent que el juny de 1983 ens decidírem per la necessària constitució del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre (CERE), vam tenir molt clar que el nostre principal valedor havia de ser Artur Bladé. La seva obra i el seu suport havia de ser el punt de partida del CERE, i així fou convocat el Premi d'Assaig amb el seu nom, amb un sopar que encara es recorda el 16 de setembre d'aquell any, a Móra la Nova.»

Pere Muñoz, *La Riuada* (abril 1996)

Últim període. Barcelona 1986-1995

«Pocs mesos després de la mort de la seva esposa, Cinta Font Margalef (l'octubre de 1986, a Tarragona), quan Bladé ja vivia, completament abatut, prop del fill i la seva família, a Barcelona, vaig trucar-lo, pensant que li faria bé d'assistir a unes tertúlies que feia poc temps havien començat a l'Ateneu Barcelonès, ell que sempre ha estat home de diàleg i que tant havia escrit sobre tertulians il·lustres d'aquella casa, com Fabra i Pujols. En dir-me que sí, al cap de poc ja es podia veure la seva alta figura traspasant el llindar de la porta d'entrada de l'Ateneu, compartint dinars i conferències amb una penya catalanista i lletraferida.»

Xavier Garcia, *El meu Artur Bladé*, *El Mèdol*, 1996

«Dijous, 21 de gener, 1993. He passat setmanes sense escriure una ratlla, tret d'algunes cartes a diversos amics i potser un parell d'apunts de lectura. Aquest matí, m'ha pres el rampell d'escriure una crònica benissanetana per quedar bé amb el professor Solé Arnal, director d'*El Portal*, on es pot dir que m'he compromès a escriure dos folis que es publiquen a cada número. Deu fer tres anys que vaig començar. Trec els temes d'un quadern autobiogràfic en què explico “històries” de la meva noiesa. Sóc, sens dubte, el

col·laborador més vell de l'esmentada publicació. Aquest cop he començat a escriure sense cap gana (afectat per una mandra que pervé de la meua mala salut) i me n'he sortit sense esforç. He divagat sobre "les estacions de l'any o variacions sobre el temps". Com sempre tot referit a Benissanet. Al peu del treball he posat "continuarà". Són aquells dies que, segons una dita, s'haurien de marcar amb una pedra blanca.»

Artur Bladé i Desumvila, «Viure a Barcelona», inèdit

«El 2 de març de 1987, Bladé ajustava —com ell podia dir— els seus vuitanta anys. L'Ateneu Barcelonès, el 3 d'abril, va dedicar-li una sessió d'homenatge en la qual van participar els periodistes Josep M. Lladó, Joaquim Ventalló i Sempronio, l'editor i escriptor Ramon Serrano i jo mateix. Per aquells dies, també, els seus amics d'Òmnium Cultural del Tarragonès van oferir-li un àpat, amb un emotiu parlament final del president d'aquesta entitat, Josep Lluís Carod-Rovira, bon amic seu també i que sempre ha posat de relleu la qualitat de la seva obra i el seu compromís patriòtic.»

Xavier Garcia, *El meu Artur Bladé*, El Mèdol, 1996

«Encara que ofegàveu els elogis amb la vostra discreció irònica, en un dia suprem, com el de la mort, voldria recordar que, per damunt de tot, vaig ésser home de fidelitats. Em primer lloc patriòtiques, així com familiars i literàries. Essent de fet un autodidacte, heu deixat un gran solc de mestre en les nostres lletres, i el testimoniatge vivent, la bellesa d'estil i el realisme humà han marcat la vostra trajectòria literària.»

Albert Manent, «In Memoriam» (del text llegit al funeral d'A. Bladé, el Nadal de 1995 a Collserola)

El Bladé biògraf: retaule d'amics il·lustres

«Jo també havia d'embarcar, a destinació d'aquell país, Mèxic, aquell setembre de 1942. Dos o tres dies abans, a les vespres de sortir cap a Marsella, vaig anar a donar una encaixada de comiat a Mestre Fabra, a Montpeller. No l'havia de veure mai més. I ara [1965], en publicar aquestes notes recollides en un temps ja molt llunyà, però encara palpitant en el record, m'encomano a la benvolença del lector, recordant que no són notes taquigràfiques, i que moltes de les idees, dades i referències que contenen foren agafades al vol en el curs d'unes converses que es desenrotllaven al grat de la inspiració i de la memòria.»

Artur Bladé i Desumvila, *Contribució a la biografia de Mestre Fabra*

«Les converses de Montpeller amb el senyor Pujols foren llargues, intenses, constants, de dia i de nit. L'hora i el marc variaven, però no pas la complaença de narrar de la seva part, ni el goig d'escoltar de la meua. Molts cops, en dies plàcids, anàvem a passejar al Peyrou, anomenat per Mistral Mirador d'Oc, un paisatge on tot parla al cor: vinyes i marges, camins i masies, sota una lluminositat que, de vegades, sembla de plata. Les postes de sol, a contrallum de les primeres boirines pirinenques, apareixen sovint barrades de vermell com banderes immenses desplegades al cim del Canigó. El cert és que, gràcies a la generositat intel·lectual de Pujols, vaig passar a Montpeller hores molt bones, impagables.»

Artur Bladé i Desumvila, *Francesc Pujols per ell mateix*

«En veure'l i parlar-li per primera vegada —a Montpeller, el gener de 1940—, el senyor Rafael Moragas, periodista, crític musical i filòsof a la seva manera, m'ha fet una impressió entre teatral i eclesiàstica. Sembla un capellà vestit de paisà, però no pas dels anomenats de missa i olla, o d'escopeta i gos, sinó que fa l'efecte d'un *custos vini*, escapat d'un monestir, o bé d'un bibliotecari supervivent d'una abadia benedictina dels temps de la Revolució francesa.»

Artur Bladé i Desumvila, *El senyor Moragas, «Moraguetes»*

«L'*Irpínia* ancorà al port de Santander el 25 de maig de 1956, i Terré m'esperava al moll. Abans de veure'l, vaig sentir la seva veu estentòria, inconfusible. Perquè ell m'albirà primer i llançà un crit, el crit "identificatiu", com hauria dit ell, el crit riberenc (deixa potser dels moros) per excel·lència: Xeic! Em vaig girar i el vaig veure amb les dues mans alçades enmig d'un grup nombrós i atapeït de gent. Feia tretze anys que no ens vèiem, o sigui del dia (30 de març de 1943) en què vaig acomiadar-lo a l'estació d'autobusos de Mèxic a Veracruz, quan ell començà el seu quart viatge a l'Argentina. Tretze anys deixen rastre. Terré tenia tots els cabells blancs...»

Artur Bladé i Desumvila, *La vida d'un català excepcional (Antoni Terré, de Móra d'Ebre)*

«D'Antoni Rovira i Virgili no en sabia parlar, com se sol dir, objectivament. Em sento massa influït no solament per l'obra roviriana, sinó per l'exemplaritat d'una vida en la qual les virtuts eclipsen, als meus ulls, qualsevol possible defecte, per a poder ser objectiu. Aqueixa influència començà vers el 1924, quan la dictadura militar fou més repressiva de cara a Catalunya i els articles de Rovira i Virgili a *La Publicitat* eren llegits àvidament per un considerable sector d'un poble que hi trobava raons de creure i motius d'esperar.»

Artur Bladé i Desumvila, *El meu Rovira i Virgili*

Els seus llibres, el seu llegat

Geografia espiritual de Catalunya. Segons les teories de Francesc Pujols, Costa i Amic, Ed. / Biblioteca Catalana, Mèxic, 1944. 1a ed., Col·lecció Documents 2, 110 p., 12,5 x 18,5 cm. Premi Concepció Rabell 1944 / Jocs Florals de l'Havana 1943 | *Geografia espiritual de Catalunya. El pensament de Francesc Pujols*, Llibres de l'Índex, Barcelona, 2004. 1a ed., Neopàtria 2, 87 p., 11 x 18 cm. Notícia de l'obra de Joaquim Auladell, pròleg d'A. Bladé i Font

Benissanet, Edicions Catalònia, Mèxic, 1953. 1a ed., Col·lecció Catalònia 18, 206 p., 12,5 x 19 cm. Premi de Cultura Catalana de París en els Jocs Florals de 1950 | *Els treballs i els dies d'un poble de l'Ebre català*, Pòrtic, Barcelona, 1970. 2a ed., Llibre de Butxaca 13, 169 p., 11 x 18 cm. Pròleg de l'editor.

- Crònica del país natal*, Selecta, Barcelona, 1958. 1a ed., Club de Literatura Selecta 260, 205 p., 10,5 x 17,5 cm. Pròleg de Francesc Pujols
- Felibres i catalans*, Rafael Dalmau Ed., Barcelona, 1961. 1a ed., Episodis de la Història 59, 60 p., 12 x 17 cm
- Contribució a la biografia de Mestre Fabra*, Rafael Dalmau Ed., Barcelona, 1965. 1a ed., Panorama Actual de les Idees 44, 123 p., 13,5 x 18,5 cm
- Montpeller català*, Rafael Dalmau Ed., Barcelona, 1965. 1a ed., Episodis de la Història 64, 58 p., 12,5 x 17 cm
- El castell de Miravet*, Rafael Dalmau Ed., Barcelona, 1966. 1a ed., Episodis de la Història 80, 65 p., 12 x 17 cm. [2a ed., 1988]
- El prior Penna. Documents inèdits sobre les lluites polítiques de la tercera dècada del vuit-cents a la Ribera d'Ebre*, Rafael Dalmau Ed., Barcelona, 1966. 1a ed., Episodis de la Història 84, 60 p., 12 x 17 cm
- Francesc Pujols per ell mateix*, Pòrtic, Barcelona, 1967. 1a ed., Col·lecció Memòries 2, 519 p., 13,5 x 19 cm. Finalista del Premi Aedos de biografia 1963 | *Francesc Pujols per ell mateix*, Brau Ed., Figueres, 2006, 1a ed., 528 p., 15 x 21 cm. Pòrtic d'Albert Manent.
- El senyor Moragas, «Moraguetes»*, Pòrtic, Barcelona, 1970. 1a ed., Col·lecció Memòries 8, 433 p., 13 x 19,5 cm
- Els setges de Gandesa i del castell de Móra d'Ebre (1836-1838)*, Rafael Dalmau Ed., Barcelona, 1970. 1a ed., Episodis de la Història 143, 62 p., 12 x 17 cm. «Elegia a la terra i als morts de Gandesa», Joan Perucho. [2a ed., 1992]
- Gent de la Ribera d'Ebre. Artesans, pagesos, rodaires...*, Pòrtic, Barcelona, 1971. 1a ed., Llibre de Butxaca 53, 178 p., 11 x 18 cm
- Viatge a l'esperança. Impressions d'un viatge a la nostra terra l'any 1956*, Pòrtic, Barcelona, 1973. 1a ed., Llibre de Butxaca 74, 150 p., 11 x 18 cm. Premi Concepció Rabell / Jocs Florals de Mendoza (Rep. Argentina) 1958
- L'exiliada. Dietari de l'exili, 1939-1940*, Pòrtic, Barcelona, 1976. 1a ed., Col·lecció Memòries 22, 537 p., 13 x 19,5 cm
- La vida d'un català excepcional (Antoni Terré, de Móra d'Ebre)*, Pòrtic, Barcelona, 1978. 1a ed., Col·lecció Nàrtex 19, 338 p., 5 x 20 cm. Pròleg de Josep M. Poblet
- El meu Rovira i Virgili*, Teide, Barcelona, 1981. 1a ed., Capdavanters 4, 269 p., 13,5 x 18,5 cm. Premi Rovira i Virgili d'Òmnium Cultural 1979
- Guia de Benissanet (Ribera d'Ebre)*, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona, 1982. 1a ed., Els Llibres de la Medusa 12, 95 p., 12,5 x 17 cm
- Visió de l'Ebre català*, Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, Flix, 1983. 1a ed., 38 p., 16,5 x 24,5 cm. Pròleg de Pere Muñoz. Premi Joventut, de reportatges, Festes Populars de Cultura Pompeu Fabra (Tortosa, 1973)
- Antoni Rovira i Virgili i el seu temps*, Rafael Dalmau Ed., Barcelona, 1984. 1a ed., 493 p., 17 x 24 cm
- Viure a Tarragona. Fuls d'un dietari 1966-1969*, vol. 1, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona, 1984. 1a ed., Secció de Filologia i Història Literària 19, 210 p., 16 x 22,5 cm
- Pompeu Fabra. Biografia essencial*, Pòrtic, Barcelona, 1969. 1a ed., Llibre de Butxaca 1, 123 p., 11 x 18 cm. Premi del Centenari de la Naixença de Pompeu Fabra / Jocs Florals de Zuric 1968. [2a ed., 1986]
- Viure a Tarragona. Fuls d'un dietari 1970-1971*, vol. 2, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona, 1986. 1a ed., Secció de Filologia i Història Literària 21, 213 p., 16 x 22,5 cm
- Viure a Tarragona. Fuls d'un dietari 1972-1974*, vol. 3, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona, 1989. 1a ed., Secció de Filologia i Història Literària 28, 224 p., 16 x 22,5 cm
- Viure a Tarragona. Fuls d'un dietari 1975-1976*, vol. 4, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona, 1991. 1a ed., Secció de Filologia i Història Literària 34, 167 p., 16 x 22,5 cm. Pròleg d'Albert Manent
- De l'exili a Mèxic*, Curial Edicions Catalanes, Barcelona, 1993. 1a ed., La Mata de Jonc 23, 281 p., 12 x 18 cm
- L'edat d'or*, Columna Tresmall, Barcelona, 1996. 1a ed., Literatura 4, 179 p., 13,5 x 20,5 cm. Epíleg d'Albert Manent. Premi Copa Artística / Jocs Florals de Buenos Aires 1960
- Les primeres descobertes*, Associació Cultural La Riuada, Móra d'Ebre, 1996. 1a ed., 70 p., 17 x 24 cm. Pròleg de Xavier Garcia

Actualització de la bibliografia a: <http://www.riberaebre.org/arturblade/index.php?option=content&task=view&id=15&Itemid=32>

La crítica i Bladé

«*Benissanet* us fa sentir Catalunya car us hi transporta i sembla com si sentíssi la flaire, l'escalfor del sol de la nostra terra, amb l'olor inconfusible de la ginesta, la dels clavells multicolors, la de les magnòlies en les primaveres bellíssimes de la nostra enyorada Catalunya. Aquest llibre d'en Bladé ens recorda el *Teatre de la Natura*, de Rovira i Virgili.»
Pere Foix, *Ressorgiment* (Buenos Aires, novembre 1953)

«Aquest cant que ha escrit Bladé (en referència al llibre *Benissanet*), servint-se d'un escenari insignificant considerat en termes geogràfics, és dels que arriben al cor; lluny d'un sentiment de melangia o de recaença, us desvetlla aquest infinit amor a Catalunya inesgotable en els seus fills, àdhuc els qui s'hi creuen indiferents.»
Vicenç Bernades, *Xaloc* (Mèxic, 1955)

«Un dia vam dir que la prosa de Bladé i Desumvila recorda les millors pàgines de Josep Pla. Potser caldria rectificar dient que les millors pàgines de Josep Pla recorden la prosa de Bladé i Desumvila. En vivacitat i força evocativa, Bladé no és inferior a Pla; quant a correcció, elegància i precisió, Bladé és molt superior.»
Vicenç Riera i Llorca, *Pont Blau* (Mèxic, 1958)

«El relato está compuesto con un dominio absoluto y con esa jugosa madurez propia del escritor de raza. Por su intención y por su

factura literaria —sobrio empleo de una gran riqueza de medios—, en la *Crònica del país natal* acabamos de descubrir a un clásico.»
Josep M. Espinàs, *Destino* (1958)

«En el montón de libros grises, aburridos, que le caen a uno de continuo de las manos, este libro *Benissanet* ha llegado como una voz fresca, con un son claro y matinal; ha llegado con olor de tierra; con olor de surco abierto y de frutos maduros del desván; ha llegado para nosotros, con un rumor de voces fraternas; de canciones olvidadas, de usos, que no se verán más, que Bladé ha fijado para siempre en estos libros, y que en esta hora de violencias, de odio y de confusión, son un mensaje de amor y de paz.»

Sebastià Juan Arbó, *La Vanguardia* (26 de juny de 1963)

«Conmovedor es el retrato de la última visita de Bladé a Pujols en su retiro de Martorell, en 1961 —un estremecedor documento humano. Nuestro país no es muy abundante en libros de este tipo. Carecemos de textos de una sinceridad semejante. El escritor ha sabido ofrecernos un personaje vivo, apasionante, símbolo de una época que indudablemente fue mejor. Artur Bladé Desumvila ha tenido el mérito y el valor de resucitarnoslo.»

Joaquim Marco, *Destino* (1 de juliol de 1967)

«Bladé es lo que se dice “un riberenc de cap a peus i un home amb més lletra que un notari”. Personalmente puedo asegurar que sus escritos son de los poquísimos que no sirven para conciliar el sueño, pues así como a otros escritores los empleo como seguro somnífero al acostarme, a Bladé tengo que esforzarme en dejar sus libros, si es que quiero dormir.»

Carmel Biarnés, *El Correo Catalán* (8 d'agost de 1971)

«La lectura de las páginas de Artur Bladé, a través de este lenguaje rico y depurado, pero siempre vivo, que raramente entienden las promociones más jóvenes, causa verdadero placer. Pero no se trata de un objetivo que concluye en sí mismo. El escritor, observador y analizador de cuanto le rodea, penetra, sin excluir los momentos más inesperados, en la esencia de las cosas, los hechos y las personas.»

Miquel Dolç, *La Vanguardia* (14 de setembre de 1978)

«Artur Bladé i Desumvila, tot i ésser un escriptor tardà, s'ha convertit en un dels grans memorialistes de Catalunya. Les més de sis-centes planes que conformen el seu dietari més extens —*Viure a Tarragona, 1966-1976*— revelen l'instint literari, històric i periodístic de l'autor.»

Albert Manent, *La Vanguardia* (26 de juny de 1990)

Artur Bladé, ahir, avui i sempre

Exposició

Idea i coordinació: Associació Cultural Artur Bladé i Desumvila i Artur Bladé Font

Textos: Xavier Garcia Pujades

Imatges: arxiu família Bladé, arxiu Associació Cultural La Riuada, arxiu Joan Ramon Vinaixa, Ajuntament de Móra d'Ebre, Arxiu Nacional de Catalunya i Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona

Disseny gràfic: Jordi Morera · www.caduf.net

Informació: www.riberaebre.org/arturblade · arturblade@riberaebre.org

Amb el suport de: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Institució de les Lletres Catalanes, Diputació de Tarragona, Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre, Ajuntament de Benissanet, Institut Ramon Muntaner, Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, Residència d'Investigadors CSIC-Generalitat de Catalunya i Associació Cultural Artur Bladé i Desumvila

Del web de l'exposició

<http://arturblade.gencat.cat>